

Lausuntopyyntö:

Monikielisyys vahvuudeksi /

Begäran om utlåtande: Flerspråkighet som en resurs

Lausuntopyyntöön johdanto

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti vararehtori, professori Riitta Pyykön Turun yliopistosta selvityshenkilöksi 15.2. - 31.12.2017 väliseksi ajaksi. Selvityshenkilön tehtävinä olivat mm. selvityksen laatiminen nykyisen kielivarannon tilasta ja tasosta niin, että selvitykseen sisältyy sekä koulutusjärjestelmän tuottaman kielivarannon että koulutusjärjestelmän ulkopuolella tapahtuvan kielivarannon karttumisen arvio, arvio maahanmuuton aiheuttamista tarpeista kielikoulutuksessa ja maahanmuuton vaikutuksista kielivarantoon sekä arvio työelämän, kansainvälisen yhteistyön sekä kulttuuri- ja sivistystarpeiden kannalta keskeisistä kielivarantoon ja kielitaitoon vaikuttavista tulevaisuuden tarpeista.

Selvittäjän vision mukaan vuonna 2025 Suomi on aktiivinen kansainvälisen yhteisön jäsen, jonka vahvuus on kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus. Kielitaidon kehittämiseen panostetaan ja kieliä käytetään rohkeasti rinnakkain; jokainen työkäinen osaa kotimaisten kielten lisäksi englantia, lisäksi useimmat osaavat myös yhtä tai useampaa muuta kieltä. Koulussa opitun kielitaidon rinnalla tunnustetaan esimerkiksi työelämässä ja vapaa-ajalla hankittu osaaminen, ja ihmiset kehittävät kielitaitoaan jatkuvasti.

Selvityksessä ehdotetaan useita kielikoulutusjärjestelmää koskevia muutoksia vision tavoitteiden saavuttamiseksi. Suositukset koskevat koko koulutusjärjestelmää. Ehdotusten mukaan mm.

- kielten opiskelu alkaisi jatkossa viimeistään 1. luokan keväällä. A1-kielivalinnaksi suositeltaisiin pääsääntöisesti muuta kuin englantia
- valinnainen A2-kieli varhennettaisiin alkamaan 3. luokalta, ja se olisi pääsääntöisesti englanti
- lukion rakennetta kehitettäisiin niin, että se mahdollistaa joustavan, pitkäjänteisen ja monipuolisen kieltenopiskelun hyödyntämällä oppiainerajat ylittäviä oppimiskokonaisuuksia.
- suullisen kielitaidon koe otettaisiin osaksi vieraiden kielten ja toisen kotimaisen kielen kokeita ylioppilastutkinnossa
- oppilaitokset tarjoaisivat eri asteilla kieliin erilaisia polkuja: kielikerhoja, pelillistämistä ja muita digitaalisten sovellusten tarjoamia mahdollisuuksia
- kannustettaisiin kuntia laatimaan vuoteen 2020 mennessä kieli- ja kansainvälisyysohjelmat, joissa kieltenopetusta tarkastellaan oppilaiden kielipolkujen jatkumon, kielivalintojen tarjonnan ja jakauman, kunnan tai maakunnan elinkeinoelämän tarpeiden sekä kansallisten tarpeiden kannalta
- muutettaisiin asetusta yliopistojen tutkinnoista niin, että opiskelijalta edellytetään vähintään kahden vieraan kielen taidon osoittamista. Osaamisen hankkimiseen ja osoittamiseen kehitettäisiin joustavia malleja yliopistojen, lukioiden ja vapaan sivistystyön yhteistyönä.
- korkeakoulut sopisivat Unifin ja Arenen johdolla työnjaosta ja yhteistyöstä Aasian ja Afrikan kielten perusopetuksesta kielikeskuksissa tai vastaavissa. Tarkastelu tehtäisiin rinnan kielten tutkintokoulutuksen kehittämisen kanssa.
- yliopistot kehittäisivät uudenlaisia, kieliaineita ja muuta substanssia yhdistäviä tutkinto-ohjelmia.

Kommentteja lausuntopyyntöön liittyen

Pääasiassa esitys tukee kirkon työelämän ja työntekijöiden osaamiseen liittyviä tarpeita ja toiveita, eikä sen avulla olla rajoittamassa kenenkään kielellisiä mahdollisuuksia vaan pikemminkin lisäämässä. Linjaukset liittyvät vahvasti Suomen monikulttuuristumiseen, opettajien ja opetushenkilöstön osaamiseen, elinikäiseen oppimiseen sekä työelämän tarpeisiin.

Ruotsinkielen osalta ei selvityksessä ole kyse toisen kotimaisen kielen tai virallisten kielten aseman heikentämisestä, minkä vuoksi voisimme tukea myös ruotsinkieleen liittyviä seikkoja.

Lausuntopyynnön eri kohtien osalta voi nähtävästi toimia joko niin, että vastaa jokaiseen kysymykseen (yhteensä 41), tai vaan osaan. Moni kysymyksistä liittyy kuntien varhaiskasvatukseen, peruskouluun, (kielten)opettajien koulutukseen ja niin edelleen, jotka eivät sinänsä koske kirkkoa tai vaikuta kirkon toimintaan tai asemaan yhteiskunnassa.

Kommentteja on pyydetty kirkon keskushallinnon hallinto-osastolta, ulkoasiainosastolta, KCSA:sta sekä kirkon koulutuskeskukselta.

Lausunto: vastaamme kohtiin 2, 3, 4, 6, 8, 9, 12, 14, 15, 22, 32, 33, 36, 38

2. Selvittäjä ehdottaa, että koulutuksen järjestäjät kehittävät yhteistyössä työ- ja elinkeinoelämän kanssa toimenpiteitä, joilla voidaan nykyistä paremmin tunnistaa opiskelijoiden kielivaroja ja hyödyntää niitä työelämässä.

- Puolletaan. On tarkoituksenmukaista, että työelämässä hyödynnetään henkilöstön monipuolista kielitaitoa, jolloin osaamisen helpompi hyödyntäminen hyödyttää myös työelämää.

3. Selvittäjä ehdottaa, että A1-kieli varhennetaan alkamaan viimeistään ensimmäisen opintovuoden kevätlukukaudella. Varhentamiseen varataan tarvittava lisäys vähimmäistuntimäärään.

- Puolletaan.

4. Selvittäjä ehdottaa, että A1-kielivalinnaksi suositellaan pääsääntöisesti muuta kuin englantia.

- Puolletaan.

6. Selvittäjän vaihtoehtoisen ehdotuksen mukaan oppilaiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia kieltenopiskeluun parannetaan velvoittamalla kunnat laajentamaan oppilaiden mahdollisuuksia valita A-kielen oppimääränä myös muita kieliä kuin englantia. Opetuksen järjestämisessä hyödynnetään alueellisia yhteistyömuotoja ja verkko-opetusta.

- Puolletaan.

8. Selvittäjän ehdotuksen mukaan suullisen kielitaidon koe otetaan osaksi vieraiden kielten ja toisen kotimaisen kielen kokeita ylioppilastutkinnossa. Kehittyvää teknologiaa hyödynnetään kokeen toteutuksessa.

- Puolletaan.

9. Selvittäjän ehdotuksen mukaan Opetushallitus kehittää yhdessä opetuksen/koulutuksen järjestäjien kanssa tapoja tunnistaa, tukea ja hyödyntää monikielisyttä nykyistä paremmin oppijoiden, koulun ja paikallisyhteisön vahvuutena.

- Puolletaan, ks. kohta 2.

12. Selvittäjän ehdotuksen mukaan kehitetään toiselle asteelle mallit in- ja nonformaalisti opitun osaamisen tunnustamiselle.

- Puolletaan. Tämän päivät nuoret oppivat vieraita kieliä (erityisesti englanti) myös jossain muualla kuin vain oppilaitosympäristössä. Erityisesti internetin vaikutus on huomattava.

14. Selvittäjän ehdotuksen mukaan ammatillisessa koulutuksessa lisätään muilla kuin kotimaisilla kielillä annettavaa tutkintokoulutusta ja vahvistetaan kieliopintojen roolia kaikessa koulutuksessa.

- Muu näkemys. Periaatteessa ehdotus on myönteinen ja kannattava, mutta usein vieraskielinen opetus vie runsaasti voimavaroja, johon oppilaitoksella ei ole mahdollisuuksia. Jos on olemassa luonteva ja riittävän kokoinen asiakasryhmä (esimerkiksi maahanmuuttajia), jolla on riittävä kielellinen osaaminen vieraskielisen koulutuksen järjestäminen myös toisella asteella voi olla mielekästä. Jos ajatellaan, että vieraskielinen koulutus houkuttelee opiskelijoita Suomeen, niin tämä ei tunnu mielekkäältä hankkeelta toisella asteella.

15. Selvittäjän ehdotuksen mukaan Kansallinen arviointikeskus (Karvi) toteuttaa vuoden 2020 jälkeen arvioinnin ammatillisen koulutuksen reformin vaikutuksista yhteisten tutkinnon osien ml. kielten opiskeluun ja oppimiseen.

- Puolletaan. Arviointi on välttämätöntä.

22. Selvittäjän ehdotuksen mukaan yliopistot ja ammattikorkeakoulut lisäävät kielten ylioppilaskokeiden huomioimista opiskelijavalinnassa. Tämä tarkoittaa myös muita kieliä kuin suomea/ruotsia ja englantia.

- Puolletaan. Monipuolinen kielitaito on yleensä eduksi.

32. Selvittäjän ehdotuksen mukaan koulutuksen järjestäjät takaavat opettajille mahdollisuudet täydennyskoulutukseen, joka tukee kontaktin säilyttämistä kielialueeseen ja kulttuuriympäristöön.

- Vastustetaan. Vaikka esityksen taustalla oleva ajatus on myönteinen, niin esitys on liian monitahoinen ja sisältää runsaasti taloudellisia yms. riskejä, jotta siihen voisi ottaa myönteisen kannan.

33. Selvittäjän ehdotuksen mukaan yliopistot jatkavat yhdessä työelämän toimijoiden kanssa erikoistumiskoulutusten kehittämistä opettajille aiheina esim. kielitietoisuus, monikielisyys, kaksikielinen pedagogiikka ja monikulttuurisissa yhteisöissä toimiminen.

- Puolletaan.

36. Selvittäjän ehdotuksen mukaan Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskus tekee yhdessä työnantajien kanssa selvityksen siitä, mikä on todellinen S2/R2-

vaatimustaso työpaikoilla, miten ammatillista kielitaitoa arvioidaan ja miten suomen/ruotsin taitoa voidaan tehokkaasti kehittää työssä.

- Puolletaan.

38. Selvittäjän ehdotuksen mukaan työmarkkinajärjestöt ja yliopistot tekevät yhteistyössä selvityksen työelämän alakohtaisista todellisista kielten ja kulttuurien osaamistarpeista.

- Puolletaan. Myös kirkon työssä on yhä enemmän tarvetta eri kieliä osaavista työntekijöistä.